

**Σχολική Πειθαρχία
& Προώθηση Θετικής Συμπεριφοράς:
Η Διδασκαλία Κοινωνικών Δεξιοτήτων ως
Βάση για Διαχείριση
της Μαθητικής Συμπεριφοράς**

Λευκή Κουρέα, Ph.D.
Κεντρική Επιμόρφωση Ειδικών Εκπαιδευτικών
2016-2017

Οργανωτικά Θέματα

- 10:30-11:00 διάλειμμα
  - Καφές στο χώρο του σχολείου
  - Περίπου σε 500 μέτρα απόσταση
- Στο **τέλος** της συνάντησης, θα γίνει η συμπλήρωση παρουσιολογίου και του εντύπου αξιολόγησης
  - Άτομα που δεν έχουν γραφτεί στο συγκεκριμένο σεμινάριο ΑΛΛΑ σε άλλο, χρειάζεται να σημειώσουν στο παρουσιολόγιο την αλλαγή που έχουν κάνει

Σήμα «Προσοχής»

- Η παρουσιάστρια θα σηκώσει το χέρι
- Οι συμμετέχοντες θα ολοκληρώσουν τη σκέψη τους και
- **Έπειτα**, θα σηκώσουν το χέρι περιμένοντας ήσυχα

Αναμενόμενες Συμπεριφορές

- **Δείχνω σεβασμό**
  - Επιστρέφω εγκαίρως από το διάλειμμα
  - Είμαι ενεργός συμμετέχων
- **Δείχνω υπευθυνότητα**
  - Απενεργοποιώ τον ήχο του κινητού μου
  - Ακούω προσεκτικά τους άλλους
- **Δείχνω συνεργατικότητα**
  - Συμμετέχω σε όλες τις δραστηριότητες
  - Ακούω και ανταποκρίνομαι στις ιδέες των υπολοίπων

Στόχοι Συνάντησης

1. Ορίζετε τις κοινωνικές δεξιότητες
2. Εξηγείτε την αναγκαιότητα/χρησιμότητα τους
3. Περιγράψτε τα στάδια εφαρμογής κοινωνικών δεξιοτήτων
4. Εφαρμόζετε 2 από αυτά τα στάδια
5. Περιγράψτε τα στάδια διδασκαλίας κοινωνικών δεξιοτήτων

Εισαγωγή

- Τα σχολεία της Κύπρου γίνονται ολοένα και πιο ποικιλόμορφα (γνη, 2014)
  - Αύξηση μαθητών με ποικίλες μαθησιακές και κοινωνικο-συναισθηματικές/συμπεριφορικές ανάγκες (π.χ., παιδιά υψηλού ρίσκου για σχολική αποτυχία, μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλόγλωσσοι μαθητές, παιδιά από χαμηλό οικογενειακό ΚΟ υπόβαθρο)
- Αυξητική τάση μαθητών που παραπέμπονται στην ΥΕΨ λόγω προβλημάτων μάθησης ή/και συμπεριφοράς

Ποια η σχέση προβλημάτων μάθησης και συμπεριφοράς;

Κυπριακή πραγματικότητα και μαθητές με αναπηρία

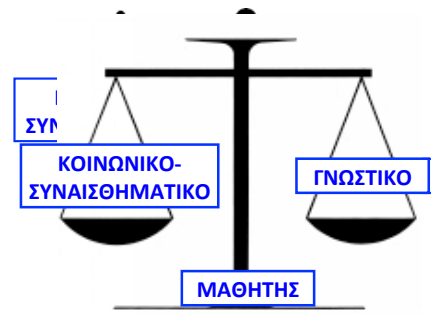
Αντίκτυπο προβλημάτων συμπεριφοράς

διακοπή μαθήματος, διατάραξη της σχέσης εκπαιδευτικού-μαθητή, αναστάτωση σχολικού κλίματος

- Παραπομπές στην ΥΕΨ εξαιτίας προβλημάτων συμπεριφοράς (συμπεριλαμβανομένων των συναισθηματικών): **36%**
  - 66.6% είναι αγόρια
  - 62% προέρχεται από την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- Παραπομπές για μαθησιακά προβλήματα (συμπ. γλώσσας και δυσλεξίας) με 35.3% (ΥΠΗ, 2014)

Μαθητής = Γνωστικές + Κοινωνικο-συναισθηματικές δεξιότητες

Γιατί δεν προσεγγίζουμε με τον ίδιο στοχευμένο τρόπο διδασκαλίας τις κοινωνικές δεξιότητες όπως κάνουμε με τις γνωστικές;

Κοινωνικές Δεξιότητες και Σχολείο

- Το σχολείο είναι μικρόκοσμος της κοινωνίας, όπου μαθητές και εκπαιδευτικοί
  - Εργάζονται
  - Παίζουν
  - Τρώνε
  - Συμβιώνουν για 5.5 ώρες/μέρα, 5 μέρες τη βδομάδα και >200 μέρες/χρόνο

Βασικές Παραδοχές

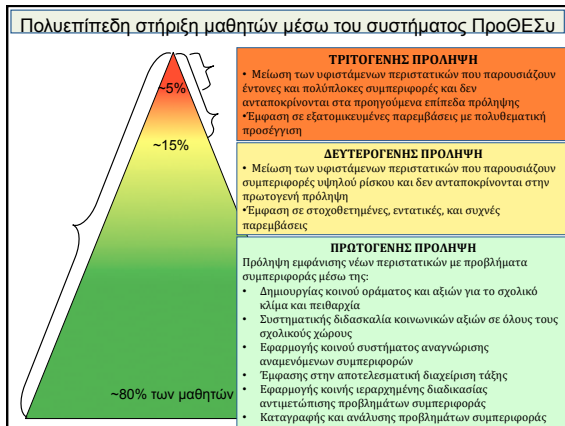
- Ως εκπαιδευτικοί δεν έχουμε τον έλεγχο στο οικογενειακό περιβάλλον και στην προσωπικότητα του μαθητή
  - Δεν μπορούμε να «αναγκάσουμε» τους μαθητές να αποκτήσουν γνώσεις και να ενεργούν
- Μπορούμε να σχεδιάσουμε σχολικά περιβάλλοντα που να αυξάνουν τις πιθανότητες οι μαθητές να βελτιώσουν τη μαθησιακή και κοινωνική τους επίδοση
  - Περιβάλλοντα που διακρίνονται από συγκεκριμένο **ομαδικό** σχέδιο δράσης που στηρίζεται σε **επιστημονική βάση** και εφαρμόζεται με **συστηματικότητα** και **ακεραιότητα (ποιότητα ελέγχου)**

(Lewis & Mitchell, 2015)

Σχολικό Σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς (ΠροΘΕΣυ)

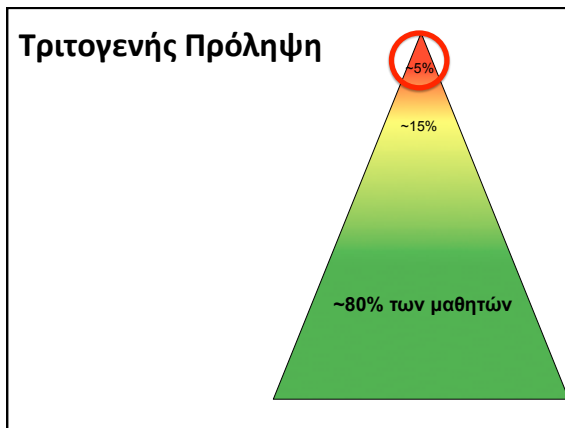
Ένα **θεωρητικό πλαίσιο ή προσέγγιση** που:

- ακολουθεί τη λύση προβλήματος
- προωθεί την εφαρμογή
  - **Επιστημονικά τεκμηριωμένων στρατηγικών** για βελτίωση
    - της **μαθησιακής και κοινωνικής συμπεριφοράς**
    - **ΟΛΩΝ** των μαθητών
- Προσφέρει πολυεπίπεδη στήριξη

Α' ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
ΠροΘΕΣυ: ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ

Αξίες	Τάξη	Αυτά	Σχολικό Χώρο	Κυλικείο	Τουαλέτες
ΣΕΒΑΣΜΟΣ	<ul style="list-style-type: none"> Είμαι ενεργός ακροατής. Χρησιμοποιώ ευγενικές λέξεις. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου από 0 ως 2. Σηκώνω το χέρι. 	<ul style="list-style-type: none"> Ακολουθώ τις οδηγίες του παιδαγωγού. Χρησιμοποιώ ευγενικές λέξεις. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου από 0 ως 2. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου μέχρι το 3. 	<ul style="list-style-type: none"> Κρατώ τα χέρια και τα πόδια στον εαυτό μου. Χρησιμοποιώ ευγενικές λέξεις. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου από 0 ως 1. 	<ul style="list-style-type: none"> Κρατώ χέρια και πόδια κοντά μου. Χρησιμοποιώ ευγενικές λέξεις. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου από 0 ως 2. Δίνω προτερότητα στα μικρότερα παιδιά. 	<ul style="list-style-type: none"> Κινώ 3 φορές την πόρτα και περπατώ. Χρησιμοποιώ ευγενικές λέξεις. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου από 0 ως 1. Περπατώ υπομονετικά τη σειρά μου.
ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ	<ul style="list-style-type: none"> Μπαίνω στην τάξη μόλις χτυπήσει το κουδούνι. Ακολουθώ τις οδηγίες του δασκάλου μου. 	<ul style="list-style-type: none"> Πρώτα πρώτα και μετά ταύρα. Είμαι τα ακουμπά στον κάλαθο. Συγκολλάω στα παιχνίδια. Διατηρώ τη θέση μου στη γραμμή της τάξης. Διατηρώ τον αυτοέλεγχό μου. 	<ul style="list-style-type: none"> Προχωρώ φένομα στον προσαρμό μου. Ακολουθώ τις οδηγίες του δασκάλου μου. Διατηρώ τη θέση μου στη γραμμή της τάξης. 	<ul style="list-style-type: none"> Ψωνίζω αποφασιστικά και γρήγορα. Περπατώ αποφασιστικά στη γραμμή. 	<ul style="list-style-type: none"> Όταν τελειώσω, τραβώ το καζάνι. Παίω τα φάρια στον κάλαθο. Αναφέρω σε ενήλικα οποιαδήποτε ζημιά ή αλλαγή ή παράνομη χρήση.
ΑΣΦΑΛΕΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> Ζητώ άδεια όταν βίω να σταθεί από τη θέση μου. Διατηρώ τον αυτοέλεγχό μου. Χρησιμοποιώ οδικά και εργαλεία με προσοχή. 	<ul style="list-style-type: none"> Παίω στους επιμετρημένους χώρους. 	<ul style="list-style-type: none"> Κρατώ την αριστερή πλευρά. Περπατώ αβρόβα και προσεκτικά. Καλώμ μπροστά μου. 	<ul style="list-style-type: none"> Μένω ένα βήμα πίσω από τον εμπροσθό μου και του φηνω άνοση χώρο. 	<ul style="list-style-type: none"> Κλείνω καλά τις βρύσες. Παίω δύο φορές το σαπούνι κόνε ένα μικρό κομμάτι χαρτί.

Κοινωνικές Δεξιότητες

- Είναι δεξιότητες και συμπεριφορές που η κοινωνία κρίνει κατάλληλες για την ενσωμάτωση του ατόμου στο κοινωνικό σύνολο. Συμπεριφορές που αυξάνουν την πιθανότητα να αναγνωριστούν από άλλους και βοηθούν το άτομο να αποκτήσει την ανεξαρτησία του.
- Για παράδειγμα...

ΚΟΙΝΕΣ ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ σε ΟΛΕΣ τις ΤΑΞΕΙΣ

ΣΕΒΑΣΜΟΣ	ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ
<ol style="list-style-type: none"> Είμαι ενεργός ακροατής. Χρησιμοποιώ ευγενικές λέξεις. Σηκώνω το χέρι. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου από 0 ως 2. 	<ol style="list-style-type: none"> Μπαίνω στην τάξη μόλις χτυπήσει το κουδούνι. Ακολουθώ τις οδηγίες του δασκάλου μου. 	<ol style="list-style-type: none"> Ζητώ άδεια όταν θέλω να σηκωθώ από τη θέση μου. Διατηρώ τον αυτοέλεγχό μου οδικά και εργαλεία με προσοχή. Χρησιμοποιώ οδικά και εργαλεία με προσοχή.

Άλλα παραδείγματα

Νηπιαγωγείο/ Προδημοτική	Δημοτικό	Γυμνάσιο/Λύκειο
<ul style="list-style-type: none"> Φιλία (χαιρετίζω άλλους, περιμένω τη σειρά μου, μοιράζομαι, προσφέρω βοήθεια) Διαχείριση συναισθημάτων (γνωρίζω τα συναισθήματα, αντιμετωπίζω τον φόβο, μοναξιά, ενουασίωση) Εναλλακτικοί τρόποι για επιθετικότητα (πείραγμα, δέχομαι τις συνέπειες, θυμός, λύση πρόβλημα) Διαχείριση Στρες (λάθη, ειλικρίνεια, λέω 'όχι!', δέχομαι το 'όχι!') 	<ul style="list-style-type: none"> Φιλία (συστήνομαι, ξεκινώ συζήτηση, ολοκληρώνω συζήτηση, συμμετέχω σε παιχνίδια, μοιράζομαι, απολογούμαι) Διαχείριση συναισθημάτων (γνωρίζω τα συναισθήματα, αναγνωρίζω των άλλων, αντιμετωπίζω τον φόβο, μοναξιά, ενουασίωση) Εναλλακτικοί τρόποι για επιθετικότητα (αυτο-έλεγχος, πείραγμα, διαπραγματεύομαι, χειρίζομαι κατηγορίες, ζητώ άδεια) Διαχείριση Στρες (ανία, δέχομαι την ήττα, αποτυχία, ειλικρίνεια, λέω 'όχι!') 	<ul style="list-style-type: none"> Φιλία (διακόπτω άλλους, φιλοφρονώ, διακόπτω, διαχείριση συναισθημάτων (γνωρίζω/εκφράζω τα συναισθήματα, αντιμετωπίζω τον θυμό άλλων, μοναξιά, επανώ εαυτό) Εναλλακτικοί τρόποι για επιθετικότητα (βοηθώ άλλους, μοιράζομαι, αντιδρώ στο πείραγμα, αυτοέλεγχος) Διαχείριση Στρες (εκφράζω παράπονο, υπερασπίζω φίλο, σπουδάζω)

Ποια η χρησιμότητα της διδασκαλίας κοινωνικών δεξιοτήτων σε μαθητές με ήπιες/σοβαρές αναπηρίες;

Γιατί να διδάσκουμε κοινωνικές δεξιότητες;

- Θετική συσχέτιση μεταξύ μαθησιακής επίδοσης και συμπεριφοράς
- Κοινωνικές δυσκολίες συμβάλλουν στην αύξηση αντιπαραθέσεων με συνομηλίκους καθώς και με ενήλικες
- Αντιμετώπιση αντιπαραδειγμάτων από το ευρύτερο πλαίσιο (ΜΜΕ, γειτονιά)

Οι κοινωνικές δεξιότητες...

- Εξαρτώνται από το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο
- Προωθούν την αλληλεπίδραση
- Συμπεριλαμβάνουν λεκτικές και μη-λεκτικές συμπεριφορές

Για παράδειγμα...

Βίντεο

Πορεία Εφαρμογής Κοινωνικών Δεξιοτήτων

1

- Αξιολογώ τη συμπεριφορά
- Περιγράφω τη συμπεριφορά με σαφήνεια και ακρίβεια

2

- Εντοπίζω υλικό μαθημάτων για διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων
- Προγραμματίζω για γενίκευση/διατήρηση

3

- Διδάσκω
- Αξιολογώ

Αξιολογώ κοινωνική επίδοση

- Μέσω παρατήρησης σε ελεύθερο παιχνίδι στην αυλή ή ομαδικές δραστηριότητες στο μάθημα
- Μέσω συζήτησης με εκπαιδευτικό τάξης

Ορισμός Συμπεριφοράς

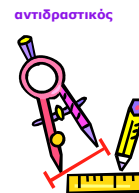
- Είναι ξεκάθαρη η περιγραφή της συμπεριφοράς;
- Μπορεί κάποιος άλλος να δώσει παρόμοια περιγραφή;
- Αν κάποιος διάβαζε την περιγραφή της συμπεριφοράς, θα ήταν σε θέση να την ονόμαζε;

Παρατηρήσιμη συμπεριφορά είναι μετρήσιμη

Μετρήσιμη

τεμπέλης
αγενής
βρίζει
εκτός θέσης

αντιδραστικός
ενοχλεί

Με μετρήσιμη

μιλά χωρίς να περιμένει τη σειρά του
δεν συγκεντρώνεται
μπλέκεται σε καβγά

ανυπάκουος ολοκληρώνει την εργασία

Αντικειμενική και μετρήσιμη περιγραφή...

Αντικειμενική

Μιλά στη σιωπηρή εργασία

Μοιράζει φυλλάδια

Βιάζεται να ολοκληρώσει την εργασία

5 φορές/μέρα

Μερικές φορές

Κάθε 10 λεπτά

2 φορές/περίοδο

Υποκειμενική

Σπάνια

Επαναλαμβανόμενα

1 ή 2 φορές τη βδομάδα

Ακουμπώ στην καρέκλα

Ενοχλώ τον διπλανό

Συνεχώς

Χτυπώ το μολύβι στο θρανίο

Δραστηριότητα 1

Ορίζω την προκλητική συμπεριφορά

Περίπτωση Α – Μάριος

- Όταν ο εκπαιδευτικός δώσει την οδηγία, ο Μάριος δεν ξεκινά αμέσως.

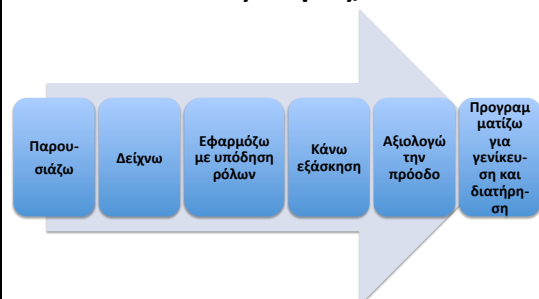
Περίπτωση Β – Νένα

- Στο μάθημα η Νένα διακόπτει την δασκάλα συνεχώς

Προγραμματίζω για γενίκευση/διατήρηση

- Σε ποιους σχολικούς χώρους;
- Με ποιους μαθητές;
- Με ποιους εκπαιδευτικούς;
- Σε ποιες διδακτικές περιόδους;
- Για πόσο καιρό;

Πώς διδάσκουμε τις κοινωνικές δεξιότητες;

Πώς διδάσκουμε τις κοινωνικές δεξιότητες;

- Εφαρμόζοντας το μοντέλο της άμεσης διδασκαλίας (direct instruction model)
  - Στηρίζεται στη μοντελοποίηση, καθοδήγηση και ανεξάρτητη εξάσκηση

Σχέδιο Μαθήματος Κοινωνικών Δεξιοτήτων

1. Αναφέρω στον μαθητή την κοινωνική δεξιότητα (Ονομάζω τον κανόνα στον μαθητή).
2. Εξηγώ την αναγκαιότητα διδασκαλίας της συμπεριφοράς (Συζητώ από κοινού με τον μαθητή για τη λογική και την κοινωνική χρησιμότητα της αναμενόμενης συμπεριφοράς).
3. Παρουσιάζω την κατάλληλη συμπεριφορά (Παρουσιάζω τα βήματα του κανόνα μέσω παρουσίασης στο πρόγραμμα PowerPoint με εικόνες ή σε πόστερ).

Σχέδιο Μαθήματος Κοινωνικών Δεξιοτήτων

4. Παρουσιάζω σενάρια με παραδείγματα και αντιπαραδείγματα (Συζητούμε με τους μαθητές παραδείγματα και αντιπαραδείγματα του κανόνα. Διόρθωση αντιπαραδειγμάτων).
5. Γίνεται υπόδυση ρόλων (μαθητές μεταξύ τους, μαθητές-εκπαιδευτικός).
6. Ολοκληρώνω μάθημα με αξιολόγηση (φύλλο εργασίας).

Παράδειγμα Σχεδίου Μαθήματος

«Ακούω τον ομιλητή»

Δραστηριότητα 2^η

Διδάσκω την εναλλακτική συμπεριφορά

Περίπτωση Α – Μάριος • Όταν ο εκπαιδευτικός δώσει την οδηγία, ο Μάριος δεν ξεκινά αμέσως.	Περίπτωση Β – Νένα • Στο μάθημα η Νένα διακόπτει την δασκάλα συνεχώς

Διδάσκω γενίκευση/διατήρηση

- Εμπλέκω στο μάθημα συμμαθητές
- Συμμετέχουν εκπαιδευτικοί
- Το μάθημα γίνεται στην αυλή, σε εργαστήριο, σε άλλη τάξη, στο διάδρομο
- Ενσωματώνω σύστημα ενίσχυσης εκτός τάξης

Αξιολόγηση προτιμήσεων μαθητών

Κλίμακας Α

Όνομα: _____ Τάξη: _____

Βάλτε σε κύκλο 6 πράγματα που θα ήθελος να κερδίσετε.

Ομάδα Α	Ομάδα Β	Ομάδα Γ

• Δίνεις τους βαθμούς σου για να πάρει η τάξη σου ομαδικά βραβείο

Διδάσκω γενίκευση/διατήρηση

- Εμπλέκω στο μάθημα συμμαθητές
- Συμμετέχουν εκπαιδευτικοί
- Το μάθημα γίνεται στην αυλή, σε εργαστήριο, σε άλλη τάξη, στο διάδρομο
- Ενσωματώνω σύστημα ενίσχυσης εκτός τάξης
- Εφαρμόζω σύστημα αυτο-ελέγχου συμπεριφοράς

Παράδειγμα κάρτας αυτο-παρακολούθησης

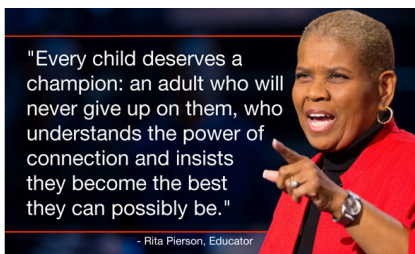
Greeting Behaviors		MON	TUE	WED	THU	FRI
1. Look in the eyes.		M	A			
2. Smile.		M	A			
3. Say "Hi"		M	A			
4. Use a friendly voice		M	A			

Κύρια Μηνύματα

- Η συνεχής έμφαση σε χρόνια προβλήματα συμπεριφοράς αυξάνει τα προβλήματα συμπεριφοράς και δεν συμβάλει στην πρόληψη
- Η πρόληψη εστιάζεται στο ότι οι κοινωνικές δεξιότητες **διδάσκονται** με παρόμοιο τρόπο όπως οι μαθησιακές δεξιότητες

Every kid needs a champion!

<https://www.youtube.com/watch?v=SFnMTHhKdkw>

Ευχαριστώ!
Περισσότερες πληροφορίες:

Λευκή Κουρέα
klefki@ucy.ac.cy

www.ucy.ac.cy/cypbis